Lokale Energie Strategie Laarbeek

Inclusief herzien Beleid Grootschalige Opwek
September 2022

> Concept ter bespreking in de commissie Ruimtelijke Zaken op 14 september 2022.

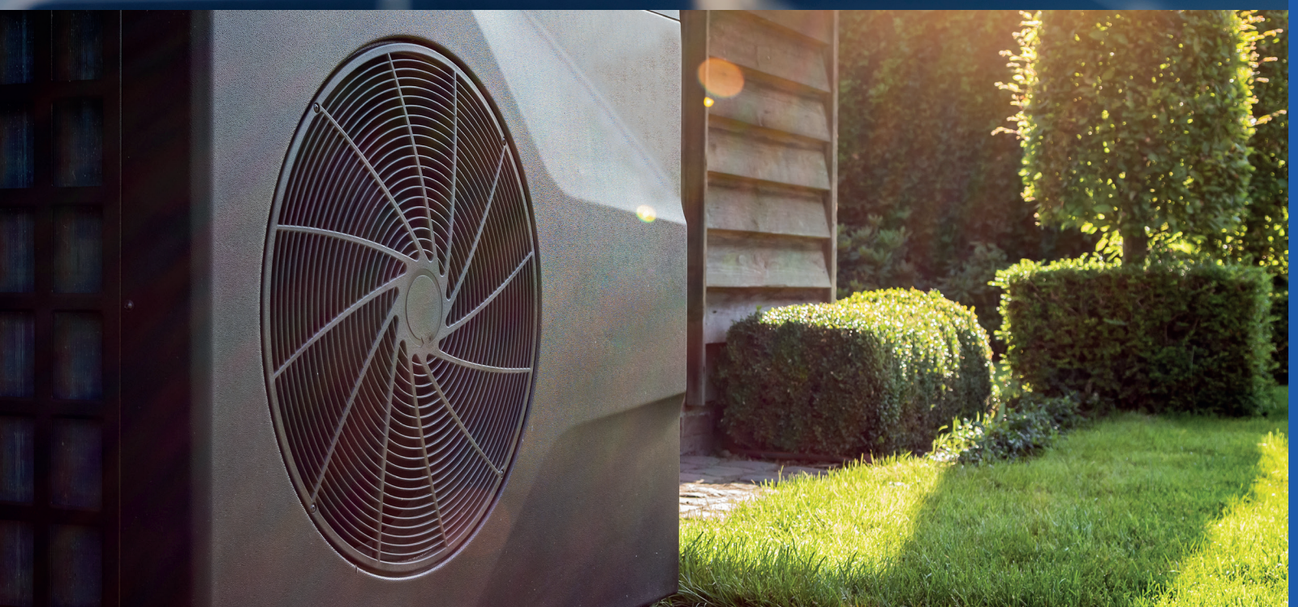

Inhoudsopgave

Voorwoord	blz 1
Inleiding: een Lokale Energie Strategie voor Laarbeek	blz 2-5
Thema 1 Duurzaam wonen en werken	blz 6-9
Thema 2 Duurzame warmte	blz 10-13
Thema 3 Duurzaam energiesysteem	blz 14-17
Conclusie: de Energietransitie Agenda	blz 18-21
Actualisatie beleid grootschalige opwek van duurzame energie in Laarbeek	blz 22-29
Bijlage 1 Overzicht geraadpleegde stukken	blz 30-31
Bijlage 2 Evaluatie Visie op Grootschalige Opwek van Duurzame Energie in Laarbeek	blz 32-42

Liever online lezen?
Scan de QR-code
(beschikbaar na vaststelling)

Lokale Energie Strategie Laarbeek

Opsteller
Marieke Oteman

Vormgeving
Twan van Handel

De Laarbeekse route naar een duurzaam en toekomstbestendig lokaal energiesysteem.

Voorwoord portefeuillehouder

Voor u ligt de Lokale Energie Strategie van Laarbeek, waarin de Laarbeekse route wordt beschreven naar een duurzaam en toekomstbestendig lokaal energiesysteem. Een belangrijk plan, omdat het probleem groter lijkt dan ooit. Door hittegolven en overstromingen worden steeds meer gevolgen van klimaatverandering zichtbaar. Ook spreken we tegenwoordig over een ‘energiecrisis’ als het gaat om nieuwe bedrijven die niet meer voorzien kunnen worden van stroom, of gezinnen die hun energierekening niet meer kunnen betalen. De urgentie van de energietransitie wordt ook in Laarbeek duidelijk gevoeld.

Tegelijk stel ik me de vraag: is er nog wel iets mogelijk? We zien weerstand tegen technologieën zoals windmolens, ons stroomnet piept en kraakt en landelijk beleid laat aan duidelijkheid en slagkracht te wensen over. Toch ben ik enigszins positief over de toekomst. Waar we ergens nee tegen zeggen, waar we tegen problemen aanlopen zoals een tekortschietend stroomnetwerk, waar we geconfronteerd worden met de toelevering van gas als gevolg van geopolitieke factoren en belemmerende wetgeving, daar zullen we ook zoeken naar andere oplossingen. En die gaan er zeker komen, we staan op een kantelpunt. Niet alleen omdat het moet maar omdat het kán. Ik verwacht een versnelling door regionaal en landelijk beleid en ook technologische ontwikkelingen gaan razendsnel. Er zijn al oplossingen voorhanden, die komen er steeds meer, en samen met de inwoners maken we de puzzel wat in Laarbeek het beste past. We lopen niet achter de feiten aan, maar houden regie. De energietransitie is een grote uitdaging maar daarvoor zijn we in Laarbeek niet bang.

Zoals vaker gezegd: Laarbeek verandert de wereld niet. Maar als we dat allemaal zeggen en naar elkaar gaan wijzen verandert er niets. Ik kan en wil het later aan mijn kinderen en kleinkinderen niet uitleggen dat we hebben nagelaten te handelen toen het nog kon. Wie kan of wil dat wel? Laten we aan de slag gaan en als Laarbeek op zijn mínst de ambitie hebben een bijdrage te leveren. In het besef dat de wereld als gevolg van de klimaatverandering gáát veranderen, maar dan bij voorkeur wel in een gewenste richting. Ik heb er vertrouwen in dat de gemeente dit samen met onze inwoners, organisaties en bedrijven tot een succes gaat maken.

Joan Briels
Wethouder duurzaamheid

Een Lokale Energie Strategie voor Laarbeek

Inleiding

Laarbeek staat voor een grote uitdaging: het verduurzamen van het lokale energiesysteem. We maken onze gemeente toekomstbestendig en dragen bij aan het behalen van de regionale, landelijke en internationale klimaatdoelen. Daarvoor is beleid nodig: een lokale aanpak met keuzes voor wat we gaan doen en hoe. Deze prioriteiten en voorwaarden staan in de Lokale Energie Strategie beschreven.

Deze Lokale Energie Strategie begint natuurlijk niet bij nul. Het is een verdere uitwerking van de Duurzaamheidsagenda die in 2019 werd vastgesteld, en een actualisatie van de Visie op Grootschalige Opwek van Duurzame Energie (ook uit 2019). Daarnaast is het een lokale vertaling van de Regionale Energie Strategie (2021). Ook ander lokaal, regionaal en landelijk beleid is als input meegenomen, net als recente ontwikkelingen en onderzoeken. Een overzicht is opgenomen in bijlage 1.

Deze strategie brengt focus en prioritering aan in de onderwerpen waar we ons actief voor inzetten. Het benoemt beleidsstukken die daarvoor leidend zijn of ontwikkeld zullen worden, en geeft een overzicht van activiteiten die we hiervoor (gaan) uitvoeren. De strategie volgt een thematische indeling, en is een adaptieve agenda die jaarlijks kan worden bijgesteld, parallel aan de aanpak van de Duurzaamheidsagenda. Per thema worden ambities, beleidsstukken en activiteiten genoemd, met daarbij een ruwe planning. Voor het onderdeel ‘grootschalige opwek’ worden nadere beleidsregels geschetst, ter vervanging van de Visie Grootschalige Opwek.

Doelstelling

Het doel van dit beleidsstuk is het vaststellen van een integraal beleid voor de energietransitie in Laarbeek, dat de komende jaren kan dienen als leidraad en toetsingskader voor het uitvoeren van activiteiten om energie te besparen en op te wekken. Zo kunnen we ons energiesysteem verduurzamen op een manier die bij Laarbeek past.

Bestaand lokaal, regionaal en nationaal beleid + Lokale uitgangs-punten + Nieuwe ontwikkelingen en onderzoeken = Lokale Energie Strategie Laarbeek

‘We maken onze gemeente toekomstbestendig en dragen bij aan het behalen van de regionale, landelijke en internationale klimaatdoelen.’

Thema's

In de RES en de Transitievisie Warmte worden vaak de thema's besparing, warmte en duurzame opwek genoemd. De duurzaamheidsagenda onderscheidt duurzaam wonen, waaronder bijvoorbeeld besparing valt, en duurzame energie (warmte en opwek). Dit zijn belangrijke thema's, ook voor Laarbeek. Maar beide dekken de lading niet helemaal: we doen, moeten en willen meer. Ons beleid wordt daarom verdeeld in drie brede thema's, waar telkens een aantal onderwerpen onder vallen.

1. Duurzaam wonen en werken
   Samen besparen we energie, wekken we warmte en stroom op voor eigen verbruik, verduurzamen we onze bedrijven en mobiliteit en gaan we energiearmoede tegen. Zo wordt onze gebouwde omgeving voorbereid op het veranderende klimaat.

2. Duurzame warmte
   We werken met een wijkgerichte aanpak toe naar een aardgasvrije gemeente door een combinatie van warmtebesparing, collectieve duurzame warmte, en individuele oplossingen per gebouw.

3. Energiesysteem
   We richten het lokale systeem van grootschalige opwek, energietransport en opslag in op een manier die bij Laarbeek past.

De Lokale Energie Strategie in de praktijk

De Lokale Energie Strategie wordt als onderdeel van de Duurzaamheidsagenda vormgegeven en uitgevoerd door het ambtelijke team duurzaamheid, in samenwerking met interne collega's van bijvoorbeeld communicatie, gebouwenbeheer, sociaal domein, openbare ruimte en economie. Ook wordt er veel samengewerkt in de regio. De ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op, van Rijksuitkeringen voor energiearmoede tot schaarste op het elektriciteitsnet. Daarom is het belangrijk om flexibel op ontwikkelingen in te spelen en prioriteiten te verleggen als dat nodig is. Dat doen we via het model uit de duurzaamheidsagenda. We rapporteren regelmatig aan de gemeenteraad over de voortgang en eventuele verschuivingen. Ook is er jaarlijks een 'terugkoppelmoment' met de raad, waarin de stand van zaken wordt doorgesproken en prioriteiten kunnen worden bijgesteld. Naar aanleiding van die discussie wordt dan een nieuw overzicht gemaakt met geplande activiteiten voor het komende jaar. Deze strategie zelf hoeft niet jaarlijks te worden bijgesteld: het brede kader van drie thema's, huidige en voorgenomen beleidsstukken en de uitgangspunten bij de uitvoering blijft relevant.

Uitgangspunten

Los van de themakeuze hanteren we een aantal vaste uitgangspunten waar de lokale energiestrategie aan moet voldoen. Deze zijn onder andere overgenomen uit het coalitieakkoord 'Samen aan zet!', de duurzaamheidsagenda en de Transitievisie Warmte. Ze hebben vooral betrekking op onze manier van werken. Deze uitgangspunten zijn:

1. Participatief en lokaal
   Draagvlak is essentieel. Dus beslissen over grotere projecten, zoals grootschalige opwek of een wijkaanpak voor warmte, doen we zoveel mogelijk samen met inwoners en andere lokale partijen. Ook de uitvoering gebeurt waar mogelijk met lokale partijen, zo houden we de voordelen in Laarbeek. Er is ruimte voor participatie in het hele proces, en alle belangen en stemmen worden meegenomen. Over activiteiten wordt actief en duidelijk gecommuniceerd.

2. Financieel haalbaar en inclusief
   Alle inwoners moeten mee kunnen doen en er worden voldoende middelen toegekend om de doelen te laten slagen. Er is extra aandacht voor mensen die minder te besteden hebben.

3. Betrouwbaar en veilig
   Er is ruimte voor innovatie, want technologische ontwikkelingen gaan razendsnel. Dit moet wel betrouwbaar en veilig zijn: de kwaliteit van de (woon)omgeving staat centraal. Ook is de gemeente betrouwbaar als partner. Communicatie is cruciaal: we geven goede en tijdige informatie, komen afspraken na en zijn bereikbaar voor vragen.

4. In balans met andere opgaven en thema's
   De energietransitie staat niet op zichzelf, maar is verweven met maatschappelijke thema's zoals de transitie van het buitengebied, de woonopgave, natuur en landschap, klimaat en biodiversiteit, en economische ontwikkeling. De inspanningen voor de energietransitie zijn in balans met deze andere functies en doelen, en sluiten aan op ander Laarbeeks en bovenlokaal beleid.

5. Zorgvuldig en reëel
   Als kleine gemeente kunnen en willen we niet alles tegelijk. Daarom maken we keuzes met welke projecten en doelen we starten, zodat we zorgvuldig kunnen werken. Inwoners hebben de activiteiten goed in beeld en doen zoveel mogelijk mee. Er is ruimte om te leren van eerdere ervaringen van onszelf en anderen en bij te sturen als dat nodig is.

6. Creatief en praktisch
   Soms staan wettelijke bepalingen een gewenste ontwikkeling in de weg, zoals bij het lokaal leveren van elektriciteit binnen een bedrijventerrein. In zo'n situatie kijken we praktisch mee met initiatiefnemers, denken wij in kansen en durven we gecalculeerde risico's te nemen.

Samen besparen we energie, wekken we warmte en stroom op voor eigen verbruik,verduurzamen we onze bedrijven en mobiliteit en gaan we energiearmoede tegen.

1. Duurzaam wonen en werken

Inleiding

In energiebeleid is besparing meestal het vertrekpunt, en terecht: alles wat je bespaart hoef je immers niet op te wekken en te transporteren. Maar duurzaam wonen voor onze inwoners is meer dan besparen: ook het zelf opwekken van warmte of stroom voor eigen gebruik moedigen we aan. Ook is de gebouwde omgeving breder dan alleen woningen. Daarnaast zijn er binnen duurzaam wonen en werken speciale doelgroepen die extra aandacht verdienen. Bijvoorbeeld inwoners met energiearmoede: mensen die in slecht geïsoleerde huizen wonen, een laag inkomen hebben en daardoor moeite hebben om de energierekening te betalen. Door een aanpak voor energie-armoede helpen we onze inwoners die minder te besteden hebben. En ook voor huurwoningen, kantoorpanden en andere bedrijven geldt dat maatwerk belangrijk is. Daarom maken we daar apart beleid voor. Andere onderwerpen die binnen dit thema vallen parkeren we juist, omdat ze nu geen prioriteit hebben of omdat we er als gemeente maar weinig invloed op hebben.

Waar staan we nu

Hoeveel energie verbruiken we?

Laarbeek heeft een energieverbruik van zo'n 3130 TJ . Dat is vrij gemiddeld in de MRE-regio, als we het omrekenen per inwoner. Het is logisch om eerst te kijken waar we energie voor gebruiken, en hoe we dat zouden kunnen besparen. Woningen gebruiken 19% van deze energie (zie tabel). Ons beleid voor besparing richtte zich tot nu toe nog vooral op woningen, maar ook in de andere sectoren moeten grote stappen gezet worden. Daar hebben we als gemeente echter soms minder invloed op.

1086 TJ	industrie en bedrijven	35%
670 TJ	vervoer	21%
600 TJ	agrarische sector	19%
580 TJ	woningen - waarvan warmte 455 TJ (79%) - waarvan stroom 107 TJ (18%) - waarvan zonnestroom achter de meter 18 TJ (3%)	19%
217 TJ	overige gebouwen	7%
49 TJ	overig	1%

* Bron van de cijfers in deze paragraaf: Klimaatmonitor (2022). De Monitor gebruikt cijfers van 2019 – 2021, dit zijn de meest recente gegevens die beschikbaar zijn.

Welke activiteiten voeren we uit?

De afgelopen jaren is duurzaam wonen een van de speerpunten geweest van het duurzaamheidsbeleid. We hebben verschillende activiteiten gedaan zoals deelname aan de Groene Zone voor het aanschaffen van zonnepanelen; duurzaamheidsleningen, de Groene Bon voor huiseigenaren en huurders, opstarten van het regionale energieloket Energiehuis Slim Wonen, samenwerking met Duurzaam Wonen Laarbeek en acties zoals de Duurzame Huizen Route. Met dit soort activiteiten gaan we de komende jaren door. Daarnaast komen er ook activiteiten die zich richten op vervoer, bedrijven en bijvoorbeeld ons eigen maatschappelijk vastgoed (dit valt onder 'overige gebouwen').

Ambities

1. ***Energiebesparing:*** *we volgen de bespaardoelen van de Europese Richtlijn Energie Efficientie en het Nationale Energieakkoord, namelijk 1.5% per jaar besparen van ons energieverbruik.*
2. ***Duurzame woningvoorraad:*** *onze woningvoorraad is goed geïsoleerd (ten minste energielabel C) in 2030, en aardgasvrij in 2050. Dit geldt ook voor kantoorpanden, waarvoor we de verplichting van ten minste energielabel C stimuleren en handhaven.*
3. ***Duurzame nieuwbouw:*** *nieuwbouwwoningen zijn ten minste bijna energieneutraal (BENG), en zoveel mogelijk volledig energieneutraal.*
4. ***Energiearmoede:*** *duurzame energie en comfortabel wonen is voor al onze inwoners betaalbaar.*
5. ***Duurzaam maatschappelijk vastgoed:*** *ons maatschappelijk vastgoed is goed geïsoleerd (ten minste energielabel C) en wekt waar mogelijk eigen duurzame stroom en warmte op. We volgen de EU doelstelling van 55% CO2-reductie in 2030, ten opzichte van 1990.*

Beleidsontwikkeling

Voor sommige doelen is de gecoördineerde inzet van meerdere activiteiten nodig, die bijvoorbeeld gericht zijn op een kwetsbare doelgroep. We ontwikkelen beleid op de volgende onderwerpen:

- Routekaart verduurzamen gemeentelijk maatschappelijk vastgoed
  In 2020 heeft de VNG een sectorale routekaart gemeentelijk maatschappelijk vastgoed opgesteld, en gemeenten opgeroepen om deze lokaal te vertalen. Laarbeek heeft inmiddels een eigen routekaart ontwikkeld om tot de 55% CO2 -reductie te komen, die financieel wordt ingevuld en in de begroting 2023 zal worden meegenomen. Zo plannen we hoe we onze vastgoedportefeuille toekomstbestendig maken.
- Plan van aanpak energiearmoed
  Energiearmoede is in 2021 en 2022 als thema gaan leven, als gevolg van de stijgende energieprijzen. Het Rijk stelt een specifieke uitkering (SPUK) beschikbaar voor gemeenten om energiearmoede tegen te gaan. Ook is er een eenmalige toeslag voor minima en wordt een nationaal isolatieprogramma ontwikkeld. De lokale inzet van deze middelen wordt beschreven in een plan van aanpak energiearmoede, dat eind 2022 aan de raad wordt gepresenteerd. Het plan bevat ook een schets van hoe dit thema de komende jaren wordt opgepakt.
- Plan van aanpak verduurzaming huurwoningen
  Een groot deel van de groep mensen met energiearmoede woont in huurwoningen, en heeft daarmee minder te zeggen over bijvoorbeeld isolatiemaatregelen. Daarom komt er een plan met de woningcorporaties over het verduurzamen van huurwoningen. Duurzaamheid zal bijvoorbeeld worden opgenomen in de prestatieafspraken.

Activiteiten

Jaarlijks wordt in de duurzaamheidsagenda een lijst met activiteiten opgenomen om dit thema vorm te geven. Een overzicht van lopende activiteiten en activiteiten die gepland zijn, is te vinden in de agenda (pagina 11). De komende jaren richten we ons op een verbreding van activiteiten, zodat we ons niet alleen op duurzaam wonen richten maar ook op duurzaam werken.

Lange termijn

Onderwerpen die op dit moment nog weinig invulling kennen, zijn het verduurzamen van bedrijventerreinen, mobiliteit en de agrarische sector. Voor duurzame bedrijventerreinen wordt in de MRE een coalitie ontwikkeld waarin onder andere Helmond een prominente rol speelt. Laarbeek kiest ervoor om de ontwikkeling van deze coalitie te volgen en best practices ook in Laarbeek uit te voeren.

Voor mobiliteit geldt dat de gemeente hier een beperkte invloed op heeft, terwijl er landelijk veel wordt ontwikkeld. Denk aan de verplichting voor elektrische auto's vanaf 2035, de voorgenomen kilometerheffing vanaf 2030, en impulsen voor het gebruik van het openbaar vervoer. Laarbeek volgt deze ontwikkelingen. Lokaal zetten we in op onder andere de ontwikkeling van snelfietspaden.

In de agrarische sector zien we grote verschuivingen plaatsvinden, zoals vermindering van het aantal boerenbedrijven, modernisering en meer biologische en natuur-inclusieve landbouw. Dit laatste wordt veelal ingegeven door strengere landelijke milieu-eisen. De MRE ontwikkelt een Omgevingsagenda Zuidoost-Brabant, waarin ook het thema transitie landelijk gebied wordt meegenomen. Daarin is aandacht voor de veranderingen in de agrarische sector en voor duurzaamheid.

Ten slotte ontwikkelt het Rijk een Nationaal Isolatieprogramma, er is nu nog onvoldoende zicht op welke activiteiten en budgetten daarvoor beschikbaar komen. We volgen dit en maken uiteraard gebruik van de regelingen die beschikbaar komen.

We werken met een wijkgerichte aanpak toe naar een aardgasvrije gemeente door een combinatie van warmtebesparing, collectieve duurzame warmte, en individuele oplossingen per gebouw.

2. Duurzame warmte

Inleiding

Laarbeek heeft met de Transitievisie Warmte (vastgesteld in januari 2022) de aanpak geschetst voor het verduurzamen van de warmtevoorziening. Er is gekozen voor een wijkaanpak, waarin we per wijk de mogelijkheden onderzoeken voor duurzame warmte en samen met de bewoners een plan maken om aardgasvrij te worden, inclusief financieel plan en tijdsplanning. De drie onderwerpen waarop binnen de warmtetransitie wordt ingezet zijn warmtebesparing, het onderzoeken van de mogelijkheden voor een collectieve wijkaanpak, en het onderzoeken van individuele oplossingen per woning.

Waar staan we nu

De aanpak per wijk (het zogenaamde wijkuitvoeringsplan) moet in samenwerking met de inwoners worden vormgegeven. Daarvoor zijn soms eerst technische onderzoeken nodig, zodat er besproken kan worden wat er wel en niet mogelijk is. Op dit moment loopt een technisch onderzoek in samenwerking met de gemeente Helmond en waterschap Aa en Maas, over de potentie van restwarmte van de rioolwaterzuivering in Aarle-Rixtel. Als die resultaten bekend zijn, gaan we met bewoners in gesprek.

Voor Mariahout zijn in 2021 al technische onderzoeken uitgevoerd naar de potentie van zonthermie in combinatie met een warmtenet. Deze informatie wordt gebruikt voor een bewonerstraject dat van start gaat. Ook gaat een technisch onderzoek van start naar de potentie van aquathermie van het Wilhelminakanaal, in samenwerking met andere gemeenten aan het kanaal. Regionaal gaan onderzoeken lopen naar de mogelijkheden van diepe geothermie.

Op dit moment wordt zo'n 9% van de gebruikte warmte in Laarbeekse woningen duurzaam opgewekt. Het gaat om 38 TJ opwek door houtkachels, die juist controversieel worden door de uitstoot van fijnstof. Ook wordt 2 TJ opgewekt door warmtepompen, op een totaalverbruik van 455 TJ. Ook zonder actief beleid zal dit percentage licht gaan stijgen, vanwege het verbod op aardgas bij nieuwbouwwoningen en omdat steeds meer inwoners bij renovatie kiezen voor een warmtepomp.

Ambities

1. ***Aardgasvrij wonen in 2050:*** *we volgen de ambitie uit het Klimaatakkoord en zetten erop in dat alle woningen in Laarbeek aardgasvrij zijn in 2050. Deze ambitie is de basis van de Transitievisie Warmte.*
2. ***Onderweg naar aardgasvrij in 2030:*** *in 2023 zijn de wijkuitvoeringsplannen voor Mariahout en Aarle-Rixtel gereed en wordt met de uitvoering begonnen. In 2030 zijn deze kernen wellicht nog niet helemaal aardgasvrij, maar wel onderweg.*
3. ***Aanpak bedrijventerreinen en buitengebied:*** *in 2030 is een uitvoeringsplan gereed voor aardgasvrije bedrijventerreinen en verspreide woningen in het buitengebied, waarna de uitvoering direct start.*

Beleidsontwikkeling

De komende jaren wordt gewerkt aan beleid per kern. Omdat het niet mogelijk is om in alle kernen tegelijk zo'n omvangrijk traject op te starten, wordt gestart met de twee meest kansrijke kernen. Dit zijn Mariahout en Aarle-Rixtel. Dit leidt tot de volgende beleidsstukken:

- Wijkuitvoeringsplan Mariahout
- Wijkuitvoeringsplan Aarle-Rixtel

Activiteiten

De uitvoeringsplannen voor bedrijventerreinen en het buitengebied zijn gepland voor 2030, maar in de tussentijd worden losse activiteiten gepland om ook deze doelgroepen te stimuleren om aardgasvrij te worden. Het gaat bijvoorbeeld om voorlichting en het verstrekken van leningen voor particulieren. Voor de wijken (kernen) die prioriteit hebben, zijn de belangrijkste activiteiten het uitvoeren van technische studies en het uitvoeren van bewonerstrajecten. Daarnaast participeert Laarbeek in de RES-regio voor kennisuitwisseling rondom de warmtetransitie. Ten slotte werkt de gemeente ook graag mee aan lokale initiatieven van (groepen) bewoners of bedrijven.

Lange termijn

De wijkuitvoeringsplannen voor Beek en Donk en Lieshout worden pas ontwikkeld na 2030. Er wordt wel eerder gestart met de uitvoeringsplannen voor het buitengebied en voor bedrijventerreinen. Hiervoor volgen we de ontwikkelingen in de RES-regio, bijvoorbeeld in de coalitie 'verduurzamen bedrijventerreinen' waarin Helmond een trekkersrol heeft. We verwachten daarnaast dat het Rijk de warmtetransitie zal ondersteunen door middel van het beschikbaar maken van kennis, landelijke acties en subsidies, waar Laarbeek uiteraard graag gebruik van maakt.

We richten het lokale systeem van grootschalige opwek, energietransport en opslag in op een manier die bij Laarbeek past.

3. Duurzaam energiesysteem

Inleiding

Energiebeleid begon in Laarbeek enkele jaren geleden met grootschalige opwek. De discussie was toen nog relatief eenvoudig: willen we grootschalige opwek zoals zonne- of windparken, zo ja waar en onder welke voorwaarden? Inmiddels is de discussie verbreed. We hebben te maken met technologische ontwikkelingen voor opwek maar ook voor grootschalige batterij-opslag. Tegelijk geeft het elektriciteitsnet problemen, zowel voor het leveren van stroom aan het net, als voor het grootverbruik van stroom. Ook op deze thema's zal de gemeente meer regie moeten nemen en beleid moeten ontwikkelen.

Waar staan we nu

Hoeveel energie wekken we op?

Alle geregistreerde zonnepanelen in Laarbeek wekken samen zo'n 77 TJ op. Het gaat om 12.169 panelen op woningen, en 14.553 panelen op niet-woningen, zoals agrarische daken en andere bedrijfsdaken. Zon op land is in deze cijfers nog niet meegenomen, omdat de eerste zonneparken wel vergund zijn, maar nog niet operationeel zijn. Per inwoner scoren we daarmee onder het gemiddelde van de MRE-regio. Onze bijdrage aan duurzame warmte is nog veel kleiner: met houtkachels wordt 38 TJ opgewekt en met warmtepompen 2 TJ. In totaal wekken we 117 TJ duurzaam op: ongeveer 3.7% van ons huidige verbruik.

Wat staat er op de planning?

In de pilot grootschalige opwek zijn vijf zonnepark-initiatieven geselecteerd. Drie parken hebben inmiddels een onherroepelijke vergunning. In een geval loopt nog een juridische procedure en voor het vijfde park is de vergunning nog niet definitief afgegeven. Mochten al deze parken worden gerealiseerd, dan gaat het om een verwachte jaaropbrengst van zo'n 163 TJ. Dit is dus nog eens ongeveer 5,2% van ons huidige verbruik. Het totaal van duurzame opwek komt dan op bijna 9% van ons huidige verbruik dat duurzaam wordt opgewekt.

Wat zijn belangrijke ontwikkelingen?

Voor grootschalige opwek is een belangrijke ontwikkeling de vaststelling van de RES 1.0 en de vorderingen in Laarbeek om de beide zoekgebieden vorm te geven. Er is een omgevingsdialoog gehouden om onder andere de mogelijkheden voor windenergie te bespreken, en er zijn lessen getrokken uit de evaluatie van de Visie uit 2019. Op basis daarvan is een beleidsactualisatie opgesteld, die tegelijk met deze strategie wordt aangeboden.

Voor energietransport geldt dat recent transportschaarste (fase 1A) is afgekondigd. Dit betekent onder andere dat grootschalige opwek niet meer kan worden aangesloten op het net, omdat de opgewekte stroom niet getransporteerd kan worden. Dit leidt tot concurrentie om de spaarzame ruimte die nog beschikbaar is, waardoor bijvoorbeeld zonneparken verhinderen dat grote zon-op-dak installaties aangesloten worden. Er wordt provinciaal en landelijk gekeken naar het wijzigen van de wet dat aanvragen voor aansluitingen (voor zowel teruglevering op het net als afname) op volgorde van binnenkomst worden behandeld. Hierdoor kan de zonneladder zoals vastgesteld in de RES in de praktijk meer tot uiting komen.

Naar verwachting gaat het ten minste tot 2030 duren voordat de problemen structureel zijn opgelost, hoewel in de tussentijd wel zicht is op tijdelijke maatregelen die wat capaciteit vrijspelen. Te verwachten is dat door de schaarste een toenemende vraag zal zijn naar opslag, zowel op kleine schaal (particulier en bedrijven) als op grotere schaal (rondom grootschalige opwek en rondom elektriciteitsstations).

Voor opslag geldt daarnaast dat de eerste projecten die zich uitsluitend richten op opslag, in Nederland verschijnen en rendabel lijken. Ook wordt opslag vaker gerealiseerd bij energie-intensieve bedrijven, zoals glastuinbouw. Laarbeek kan in de toekomst meer van dit soort aanvragen verwachten. De actualisatie van het beleid grootschalige opwek laat hier ruimte voor.

Ambities

1. ***Lokale duurzame opwek:*** *Laarbeek wekt in 2030 ten minste 25% van haar energievraag lokaal op, door een combinatie van groot- en kleinschalige opwek en het verlagen van de energievraag.*
2. ***Lokale opslag en transport:*** *in 2035 is transportschaarste in Laarbeek geen belemmering meer voor opwekinstallaties en grootverbruikers, doordat het netwerk is versterkt en energie lokaal opgeslagen en gebruikt wordt.*

Beleidsontwikkeling

Grootschalige opwek, opslag en transport zijn thema's die in de toekomst om beleidsontwikkeling zullen blijven vragen, omdat het bovengemeentelijke beleid vaak verandert en de fysieke omstandigheden (zoals netcapaciteit) ook. Drie beleidsstukken zijn op korte termijn te voorzien:

- Actualisatie visie grootschalige opwek
  Een van de aanleidingen van deze Lokale Energie Strategie was de noodzakelijke evaluatie en actualisatie van het beleid grootschalige opwek. Tegelijk met deze strategie wordt deze evaluatie gepresenteerd, met daarbij een beleidsherziening van de visie, met nieuwe spelregels voor grootschalige opwek, transport en opslag van duurzame warmte en stroom.
- Omgevingsfonds duurzaamheid
  Nu de realisatie van de eerste zonneparken in zicht komt, moet een Omgevingsfonds Duurzaamheid worden ingesteld met daarin spelregels voor de besteding van de jaarlijkse afdrachten van de zonneparken.
- Samenwerkingsplan energietransitie Peelgemeenten
  Sinds enkele jaren werken de Peelgemeenten inclusief Helmond intensief samen om invulling en uitvoering te geven aan de RES. Het voornemen bestaat om beleid binnen deze gemeenten te harmoniseren en gezamenlijk projecten uit te voeren. Hiertoe zal een gezamenlijk plan van aanpak worden geschreven.

Activiteiten

Om het thema Energiesysteem verder invulling te geven, participeert Laarbeek op meerdere manieren in het RES-traject van de MRE. Daarnaast worden de laatste stappen gezet in het vergunnen en begeleiden van de zonneparken uit de pilot. We volgen de ontwikkelingen rondom netschaarste en nemen deel aan de regionale lobby voor het versterken van het elektriciteitsnetwerk in en rondom Laarbeek. Ook richten we ons op kleinere activiteiten die grootschalige opwek kunnen bevorderen, zoals grootschalige zon-op-dak projecten. Hiervoor wordt onder andere samengewerkt met Laarbeek Energie. Ten slotte wordt gestart met het uitgeven van subsidies uit het Omgevingsfonds Duurzaamheid, waaruit kleine projecten voor allerlei duurzame thema's worden gefinancierd.

Lange termijn

Het versterken van het netwerk en het stimuleren van lokale opslag is een kwestie van lange adem, dit kost jaren om te realiseren. Hetzelfde geldt voor beleid om verschillende netaansluitingen, zowel voor teruglevering als voor afname, te prioriteren. Laarbeek volgt deze discussies en is voornemens hierin ook de lijn van de provincie te volgen, die in deze lobby het voortouw neemt.

‘Binnen de thema’s duurzaam wonen en werken, duurzame warmte en duurzaam energiesysteem krijgt de energietransitie vorm op een manier die bij Laarbeek past.’

Conclusie

Samenvattend zet Laarbeek zich de komende jaren in voor de lokale energietransitie.
Beleid wordt ingedeeld in drie thema’s: duurzaam wonen en werken; duurzame warmte; en duurzaam energiesysteem. Steeds staan daarbij algemene principes voorop die de ervoor zorgen dat de energietransitie vorm krijgt op een manier die bij Laarbeek en haar inwoners past.

Concreet is onze doelstelling vertaald in ambities, die meestal in minder dan tien jaar gehaald kunnen worden. Zo wordt de abstracte ‘stip op de horizon’ van energieneutraliteit behapbaar en te overzien. Voor deze ambities zijn prioriteiten gesteld, zowel in het maken van noodzakelijke en ondersteunende beleidsstukken, als in de keuze voor concrete activiteiten die de ambities dichterbij brengen. Dit betekent ook dat sommige thema’s pas op langere termijn, wellicht over enkele jaren, meer aandacht zullen krijgen. Al blijven we natuurlijk altijd flexibel inspelen op mogelijkheden die voorbij komen zoals subsidies of goede voorbeelden van buurgemeenten; en op technologische en beleidsontwikkelingen.

Een overzicht van onze aanpak is op de volgende pagina in kaart gebracht als Energietransitie Agenda, in lijn met de Duurzaamheidsagenda die wij sinds 2019 in de gemeente hanteren. Deze agenda kan regelmatig worden vernieuwd door activiteiten en beleidsdoelen toe te voegen, van lange naar korte termijn te verplaatsen of andersom, en natuurlijk door succesvol afgeronde zaken van de agenda te halen. Zo blijven we actueel en actief, om samen met inwoners en andere betrokken partijen ons lokale energiesysteem stap voor stap te verduurzamen.

Agenda Energietransitie

Duurzaam wonen en werken

Samen besparen we energie, wekken we warmte en stroom op voor eigen verbruik, verduurzamen we onze bedrijven en mobiliteit en gaan we energiearmoede tegen.

Beleid	Planning
Routekaart verduurzamen gemeentelijk maatschappelijk vastgoed	2022
Plan van aanpak energiearmoede	2022
Plan van aanpak verduurzaming huurwoningen i.s.m. woningcorporaties	2023
Activiteiten	
Duurzaamheidslening	Actief
Uitvoeren routekaart verduurzamen maatschappelijk vastgoed	Actief
Energielabel C aanpak kantoorpanden	Start Q4 2022
Groene Zone 2.0 isoleren met MRE regio	Start 2023
Informatievoorziening o.a. via Energiehuis Slim Wonen en eigen bijeenkomsten	Actief
Thuis Energie Besparen Doe Je Zo	Actief
samenwerking Duurzaam Wonen Laarbeek en Stichting Platform Duurzaam Laarbeek	Actief
Uitkering eenmalige toeslag energiearmoede	Actief
Deelname Duurzame Huizen Route	Actief
Regeling Reductie Energieverbruik Woningen	Actief
Thema's lange termijn	
verduurzamen bedrijventerreinen	
verduurzamen mobiliteit	
verduurzamen agrarische sector	
Activiteiten Nationaal Isolatieprogramma	

Duurzame warmte

We werken toe naar een aardgasvrije gemeente door een combinatie van warmtebesparing, collectieve duurzame warmte, en individuele oplossingen per gebouw.

Beleid	Planning
Transitievisie Warmte	vastgesteld
Wijkuitvoeringsplan Mariahout	2023
Wijkuitvoeringsplan Aarle-Rixtel	2023
Activiteiten	
Bewonerstraject Mariahout	Start Q3 2022
Technisch onderzoek restwarmte RWZI t.b.v. Aarle-Rixtel	Actief
Technisch onderzoek aquathermie Wilhelminakanaal	Start Q3 2022
Deelname werkgroep warmte MRE	Actief
Duurzaamheidslening	Actief
Thema's lange termijn	
Wijkuitvoeringsplan Beek en Donk	
Wijkuitvoeringsplan Lieshout	
Uitvoeringsplan buitengebied	
Uitvoeringsplan bedrijventerreinen	

Duurzaam energiesysteem

We richten het lokale systeem van grootschalige opwek, energietransport en opslag in op een manier die bij Laarbeek past.

Beleid	Planning
Evaluatie en actualisatie beleid grootschalige opwek	2022
Vaststellen Omgevingsfonds	2022
samenwerkingsplan energietransitie Peelgemeenten	2023
Activiteiten	
Participatie RES traject MRE actief Vergunnen en begeleiden zonneparken pilot	Actief
Volgen ontwikkelingen netschaarste, deelname regionale lobby	Actief
Samenwerking Laarbeek Energie	Actief
Start uitvoering Omgevingsfonds	2023
Thema's lange termijn	
Energietransport	
Prioritering aansluitingen bij netschaarste	
Beleidsregels energieopslag	

Actualisatie beleid grootschalige opwek van duurzame energie in Laarbeek

1. Inleiding

In 2019 stelde de gemeenteraad van Laarbeek de 'Visie grootschalige opwek van duurzame energie in Laarbeek' (de Visie) vast. Deze actualisatie vervangt de Visie uit 2019 en voert aanvullingen en wijzigingen door naar aanleiding van de evaluatie van de Visie (bijlage 1), ontwikkelingen zoals netschaarste en behoefte aan lokale energieopslag, en de vaststelling van de Regionale Energie Strategie (RES 1.0, 2021). Het betreft een beknopte actualisatie met verwijzingen naar de Visie uit 2019 (bijlage 2) waarvan grote delen nog altijd relevant zijn.

2. Uitgangspunten

De constateringen en uitgangspunten zoals die in 2019 zijn geformuleerd zijn nog steeds relevant. Er is een onverminderd grote lokale opgave voor Laarbeek om energie te besparen en lokaal duurzaam op te wekken, te transporteren en op te slaan. Tegelijk zijn de verplichtingen en verwachtingen vanuit de regio, de provincie en het Rijk toegenomen. De lokale aanpak van de energietransitie is verbreed: naast grootschalige opwek hebben ook de thema's warmtetransitie en energiebesparing (duurzaam wonen en werken) vorm gekregen. Dit is geschetst in de Lokale Energie Strategie (2022).

In de uitgangspunten van deze actualisatie zijn de standpunten uit 2019 nog duidelijk te herkennen. De actualisatie is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Laarbeek spant zich in om het lokale energiesysteem te verduurzamen en maakt daarin keuzes die passen bij de lokale situatie en de lokale voorkeuren. Voor de vormgeving hiervan wordt samengewerkt in MRE-verband, specifiek met de andere Peelgemeenten incl. Helmond.
- Projectaanvragen voor energie-opwek, opslag en transport worden in principe altijd inhoudelijk beoordeeld, met uitzondering van aanvragen voor windturbines (zie paragraaf 5).
- Grootschalige opwek, opslag en transport van duurzame energie kunnen in Laarbeek worden toegestaan, mits aan de voorwaarden wordt voldaan die in deze actualisatie zijn beschreven.
- De gemeenteraad beoordeelt of een verzoek voldoende aan de voorwaarden voldoet.
- Projectaanvragen worden niet op volgorde van binnenkomst behandeld, maar de doorlooptijd en beoordeling van elke aanvraag hangt af van de kwaliteit van de aanvraag en de mate waarin de aanvraag voldoet aan de gestelde voorwaarden en voorkeuren van de gemeente.
- Soms staan wettelijke bepalingen een gewenste ontwikkeling in de weg. Een voorbeeld is het lokaal leveren van elektriciteit binnen een bedrijventerrein. In zo'n situatie kijkt de gemeente proactief en praktisch mee met initiatiefnemers, denken wij in kansen en durven we gecalculeerde risico's te nemen.

3. Voorwaarden voor projectaanvragen voor grootschalige opwek, transport en opslag van duurzame energie

3.1 Algemene voorwaarden

Voor alle projectaanvragen voor energie- en warmteopwek, opslag en transport gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- Aanvragen worden in principe altijd inhoudelijk beoordeeld, met uitzondering van aanvragen voor windturbines (zie paragraaf 5).
- Voor zonneparken gelden aanvullende voorwaarden (zie paragraaf 4).
- Andere projectenaanvragen dan voor zonne- of windenergie, zoals voor warmtewinning, alternatieve bronnen voor energie-opwek, lokale energieopslag en transport worden getoetst op onderstaande criteria. Een aanvraag motiveert op zorgvuldige, complete en goed geïnformeerde wijze hoe het aan deze voorwaarden voldoet.
- Voor alle aanvragen wordt getoetst of het beoogde project voldoet aan de procedurele, technische en veiligheidseisen die op de gekozen technologie van toepassing zijn. Hiervoor worden de bovengemeentelijke procedures en richtlijnen gevolgd.

3.2 Ruimtelijke voorwaarden

- elke aanvraag wordt beoordeeld in samenhang met de andere opgaven en ontwikkelingen die spelen rondom de locatie, zoals geschetst in de Omgevingsvisie Buitengebied (2021).
- De ruimtelijke impact van het project is passend in het landschapstype waarin het project plaatsvindt, zoals geschetst in de Omgevingsvisie Buitengebied (2021). De aanvraag motiveert hoe aansluiting wordt gevonden met de kernkwaliteiten van het landschapstype.
- De beoogde locatie moet geschikt zijn. Om dat te beoordelen gelden de volgende specificaties:
  - eventuele belasting op de directe projectomgeving staat in verhouding tot de meerwaarde van het project, die bij voorkeur lokaal is.
  - bouwen binnen een bebouwingsconcentratie is niet toegestaan om verstening tegen te gaan en het open karakter te behouden (zie Omgevingsvisie Buitengebied 2021 voor begrenzingen).
  - Bouwen binnen een gebied dat belangrijk is voor natuurontwikkeling zoals Natuur Netwerk Brabant, een ecologische verbindingszone of beschermingsgebied voor struweelvogels of andere kwetsbare dier- of plantsoorten is onwenselijk tenzij wordt aangetoond dat het project juist bijdraagt aan natuurontwikkeling.
  - De afstand tussen een beoogd project en een Rijks- of gemeentelijk monument of archeologisch monument is minimaal de grootte van het beoogde projectperceel. Is een projectperceel bijvoorbeeld 50m breed, dan moet er nog eens 50m afstand zijn tussen de perceelgrens en een monument.
  - Locaties met korte afstand tot de eindgebruiker, een aansluitpunt op het elektriciteits- of warmtenet of andere relevante infrastructuur hebben de voorkeur.
  - De aanvraag evalueert nadelige ruimtelijke effecten zoals natuurschade en hinder voor omwonenden en onderbouwt hoe deze worden geminimaliseerd.
- Het project kent een landschappelijke inpassing die voldoet aan de volgende specificaties:
  - de inpassing sluit aan bij de ruimtelijke kenmerken van het landschapstype zoals geschetst in de Omgevingsvisie Buitengebied (2021) en versterkt deze kenmerken. Er wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met de ruimtelijke opbouw en schaal van

het landschap; lijnen, structuren, kavelrichtingen en patronen; voorkomende groene, blauwe en rode landschapselementen; type beplanting; en voorkomende functies.
- Alleen 'verstoppen in het groen' is niet voldoende. De inpassing draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied, bijvoorbeeld op het gebied van waterretentie, natuur en biodiversiteit of een andere ruimtelijke functie zoals recreatie. Dit kan ook worden vormgegeven door bijvoorbeeld een oplossing te bieden voor vrijkomend agrarisch vastgoed en het tegengaan of oplossen van verrommeling en verpaupering.
- De landschappelijke inpassing minimaliseert hinder en overlast voor omwonenden zoals visuele overlast, geur- licht- of geluidshinder.
- De landschappelijke inpassing wordt aangeleverd in de vorm van een ruimtelijk ontwerp met plankaart, referentiebeelden en/of visualisaties en een beschrijving van plant- en materiaalgebruik en plantmaten.
- Meervoudig ruimtegebruik is een pré. Als een projecttype zich hier minder goed voor leent kan meervoudig ruimtegebruik worden gezocht in een recreatieve, educatieve of natuurfunctie van de landschappelijke inpassing.

3.3 Maatschappelijke voorwaarden en participatie

- Het project draagt op een zinvolle en efficiënte manier bij aan de lokale energietransitie.
- Het project heeft een aanwijsbaar (financieel) voordeel voor inwoners van Laarbeek.
- Procesparticipatie tijdens de planvorming wordt vormgegeven in een omgevingsdialoog, die wordt gevoerd volgens de richtlijnen die daarvoor zijn beschreven in de Omgevingsvisie Buitengebied (2021) en het Participatiebeleid Omgevingswet Laarbeek (2021) en daarbij behorende uitwerkingen. De inspanningen voor de dialoog hangen samen met de omvang van het beoogde project. Hierbij gelden de volgende kaders:
  - Ruimtelijke inpassing en (financiële) projectparticipatie worden vormgegeven in overleg met direct omwonenden en aanwezige buurtverenigingen.
  - Ruimtelijke inpassing wordt vormgegeven in overleg met relevante belangenorganisaties voor natuur en landschap, zoals IVN en Laarbeeks Landschap.
  - (Financiële) projectparticipatie wordt vormgegeven in overleg met relevante belangenorganisaties voor duurzaamheid, zoals stichting Platform Duurzaam Laarbeek en cooperatie Laarbeek Energie.
  - Er wordt gerapporteerd hoe de uitkomsten van de dialoog en de voorkeuren van omwonenden en genoemde belangenorganisaties zijn vertaald in het projectplan.
- Projectparticipatie tijdens de looptijd van een project wordt ook vormgegeven in relatie tot de omvang van het project. De volgende kaders gelden voor alle projecten die in meer opwek, opslag of transport voorzien dan alleen voor eigen (particulier of bedrijfsmatig) gebruik:
  - Een project levert een jaarlijkse bijdrage aan het Omgevingsfonds Duurzaamheid, voor de duur van het project of ten minste voor de duur van beschikbaar gestelde SDE++ of vergelijkbare subsidie.
  - Een project is ten minste voor 50% in lokaal eigendom. Dit wordt conform het Klimaatakkoord gedefinieerd als (1) economisch juridisch eigendom: een formele eigendoms-positie waarbij deelname mede-risicodragend is en mede-beslissingsbevoegd; (2) van een of meer lokaal gevestigde bedrijven, organisaties en/of bewoners van de gemeente en/of de directe projectomgeving (bij projecten nabij de gemeentegrens), al dan niet verenigd in een coöperatie.

4. Aanvullende voorwaarden zonneparken

Zonneparken zijn in Laarbeek alleen onder strenge voorwaarden mogelijk:
- De voorwaarden uit de Visie (2019) blijven van toepassing met onderstaande aanvullingen. De regeling grondgebonden zonnepanelen voor particulier gebruik (Visie 2019, p.7) blijft ongewijzigd. Deze regeling maakt het voor woningen in het buitengebied mogelijk om maximaal 16 grondgebonden zonnepanelen te plaatsen, die energie voor eigen gebruik opwekken.
- Aanvulling netschaarste: het zonnepark levert aantoonbaar geen schaarste op het elektriciteitsnet op en vormt op de korte termijn geen concurrentie waardoor grote zon-op-dak installaties worden gehinderd. Combinatie met lokale opslag en/of levering heeft de voorkeur, voor zover de wetgeving dat toelaat.
- Aanvulling lokaal eigendom: Er is voor ten minste 50% sprake van lokaal eigendom zoals gedefinieerd in paragraaf 3.3. Mede-eigendom staat bovendien voor ten minste 20% van het project open voor de brede gemeenschap, bijvoorbeeld in de vorm van aandelen of coöperatief eigendom.
- Aanvulling locatie: per locatie wordt een afweging gemaakt of de projectomgeving en het landschapstype voldoende draagkracht hebben voor de 'verglazing' die een zonnepark met zich meebrengt, gegeven andere (voorgenomen) ontwikkelingen in het gebied zoals andere geplande zonneparken, bebouwing of ruimtelijke ontwikkeling. Deze beoordeling is maatwerk en zal gebaseerd zijn op de landschapstypen in de Omgevingsvisie Buitengebied (2021).

5. Standpunt windmolens

In navolging van de uitkomsten van de Omgevingsdialoog Lieshoutse Heide en naar model van de Interim Omgevingsverordening van de Provincie Noord-Brabant hanteert de gemeente een 'nee-tenzij' principe wat betreft het vergunnen van windmolens.

Dit betekent dat in principe geen windmolens worden toegestaan en aanvragen hiervoor zullen worden afgewezen. De gemeente zet vooralsnog geen verdere actieve stappen richting het ontwikkelen van windturbines.

In uitzondering op deze regel kan de gemeenteraad kiezen om toch een inhoudelijke afweging te maken, inclusief nieuwe dialoog met omwonenden van de beoogde locatie als input voor die afweging, als een aanvraag naast aan de eisen uit paragraaf 3 aan de volgende aanvullende eisen voldoet:

- Aantoonbare noodzaak: andere energie-oplossingen zoals besparing zon-op-dal en zon-op-land, en andere technologieën met een beperkte ruimtelijke impact hebben in Laarbeek de voorkeur. Windturbines worden alleen overwogen als er een aantoonbare noodzaak is voor deze technologie in de gemeente.
- Aantoonbare bovengemeentelijke lijn: op dit moment is er geen sprake van een uitgesproken landelijk en provinciaal standpunt vóór windturbines. Windturbines worden in Laarbeek alleen overwogen als er een aantoonbare bovengemeentelijke lijn is waarin windenergie wordt geprioriteerd. Laarbeek volgt daarbij de verwachte nieuwe landelijke richtlijnen vanuit het Rijk, zoals nieuwe afstandscriteria tussen windmolens en woningen.
- Gezondheid: uit RIVM onderzoek dat in 2021 is aangekondigd naar gezondheidsrisico's voor omwonenden van windturbines zal moeten blijken dat er geen gezondheidsrisico's zijn voor de bewoners in het beoogde plangebied.

- Omgevingsdialoog vooraf: nog voordat sprake is van procesparticipatie, wordt de brede omgeving betrokken in een omgevingsdialoog. Hierin worden verschillende concrete opties besproken zodat het mogelijk is om een goed beeld te vormen van omvang van het plan, betekenis daarvoor voor hinder zoals geluids- en zichthinder, haalbaarheid van het plan van-wege bijvoorbeeld de businesscase en radarverstoring, etc. De omgeving krijgt zo de kans om een goed geïnformeerd standpunt te vormen over het voorgenomen plan en deze stand-punten neemt de gemeente mee in haar besluitvorming.
- Procesparticipatie: er is sprake van een uitgesproken sterke positie voor omwonenden, waarbij zij maximale regie en zeggenschap hebben over de uitwerking van het plan. Zij zijn in een zeer vroeg stadium betrokken en er is sprake van draagvlak. Idealiter zijn zij ook bij de aanvraag zelf betrokken. Ook de gemeente wordt in een zeer vroeg stadium betrokken. Zowel gemeente als inwoners hebben de mogelijkheid om de inhoud van het plan mee vorm te geven.
- Landschappelijke kwaliteit: er is sprake van een grote kwaliteitsimpuls voor de omgeving, waarbij versterking van het groene en agrarische karakter van het landschap centraal staat, net als de woonkwaliteit voor bewoners. Er is tevens een kwaliteitsimpuls voor de lokale flora en fauna, de situatie voor (beschermde) dier- en plantensoorten moet per saldo verbeteren ten opzichte van de oorspronkelijke situatie.

Als een aanvraag aan bovenstaande voorwaarden voldoet, kán de gemeenteraad ervoor kiezen om het verzoek inhoudelijk in behandeling te nemen. Toetsing zal dan in ieder geval de voorwaarden behelzen zoals die gesteld zijn in de Visie (2019) en deze actualisatie, inclusief de aanvullende voorwaarden over lokaal eigendom en netschaarste zoals die zijn geformuleerd voor zonneparken.

Bijlage 1
Overzicht geraadpleegde stukken.

Als vertrekpunt voor dit beleid zijn de volgende stukken genomen:

Lokaal

1. Duurzaamheidsagenda Laarbeek (2019)
   De duurzaamheidsagenda werd vastgesteld in 2019 en wordt sindsdien jaarlijks geactualiseerd met nieuwe activiteiten. De agenda bevat zes thema's, waarvan er twee (deels) gaan over de energietransitie: duurzaam wonen en duurzame energie. De Lokale Energie Strategie kan gezien worden als een verdere uitwerking van deze thema's.
2. De Visie op Grootschalige Opwek van Duurzame Energie in Laarbeek (2019)
   In 2019 stelde de Laarbeekse gemeenteraad dit beleid op als eerste stap om grootschalige opwek in de gemeente vorm te geven. Er werd een pilot gestart waarin maximaal vijf zonneparken werden vergund en de mogelijkheden voor windenergie werden onderzocht. De Visie is geëvalueerd en toe aan een herziening.
3. Omgevingsvisie Buitengebied (2021)
   In 2021 stelde de Laarbeekse gemeenteraad de Omgevingsvisie Buitengebied vast. Daarin staan waardevolle vertrekpunten voor de Lokale Energie Strategie zoals een gebiedsgerichte benadering per landschapstype en een thematische benadering zonne- en windenergie.
4. Participatiebeleid Omgevingswet Laarbeek (2021)
   In oktober 2021 stelde de Laarbeekse gemeenteraad het Participatiebeleid Omgevingswet vast, vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet (naar verwachting in 2023). Hierin staan kaders voor het vormgeven van participatie.
5. De Transitievisie Warmte (2022)
   In januari 2022 stelde de Laarbeekse gemeenteraad de Transitievisie Warmte vast. Hierin wordt geschetst hoe we aan de slag gaan met het aardgasvrij maken van de gemeente. Het beleid geeft een volgorde weer waarin er voor en met wijken een plan wordt gemaakt, de zogenaamde wijkuitvoeringsplannen. En het geeft belangrijke uitgangspunten aan waaraan het beleid moet voldoen.
6. Bestuursakkoord 'Samen aan zet' (2022)
   In het bestuursakkoord geeft het Laarbeekse college de speerpunten aan voor de periode 2022-2026. Hierin zijn ook speerpunten, doelen en activiteiten opgenomen over duurzaamheid en energie, die in de Lokale Energie Strategie een vertaling krijgen.

Regionaal en landelijk

1. Klimaatakkoord en Klimaatwet (2019)
   In de Klimaatwet is vastgelegd dat Nederland in 2030 de CO2-uitstoot met 49% moet verminderen ten opzichte van 1990, en in 2050 zelfs met 95%. Er staat niet in hoe dat moet, daarover zijn afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord staat bijvoorbeeld de verplichting om een RES te maken met regionale afspraken over de energietransitie.
2. De Regionale Energie Strategie RES 1.0 (2021)
   Sinds 2018 werken 21 gemeenten, de provincie en twee waterschappen in de MRE samen aan de Regionale Energie Strategie. Deze werd vastgesteld in 2021 en schetst regionale kaders, prioriteiten en afspraken over de energietransitie in de regio.
3. Ontwikkelingen Energiearmoede (2021-2022)
   In 2021 zijn de gas- en stroomprijzen onverwacht hard gestegen, met als gevolg dat armere huishoudens niet altijd meer hun energierekening kunnen betalen. Het Rijk heeft geld vrijgemaakt om energiearmoede te kunnen bestrijden, zowel op de korte als op de langere termijn. Ook geeft het Rijk 'spelregels' mee voor een lokaal beleid voor energiearmoede. De landelijke aanpak wordt lokaal vertaald in het onderdeel energie-armoede van dit beleid.
4. Landelijk Beleidsprogramma Verduurzaming Gebouwde Omgeving (2022)
   In 2022 publiceerde Minister De Jonge dit beleidsprogramma, waarin een aanpak wordt geschetst voor het verduurzamen van woningen en utiliteitsbouw. De lokale aanpak voor duurzaam wonen en werken is hierop gebaseerd.

Onderzoeken en ontwikkelingen

1. Landschapsdialoog Lieshoutse Heide (2022)
   In 2021-2022 werd een landschapsdialoog gevoerd met de bewoners van het gebied Lieshoutse Heide. Hierin werd vooral gesproken over de wenselijkheid van windmolens in het gebied. De conclusies van deze dialoog worden in dit nieuwe beleid meegenomen.
2. Onderzoek radarverstoring gemeente Meierijstad (2022)
   In mei 2022 verscheen een onderzoek van TNO / Pondera, uitgevoerd in opdracht van de gemeente Meierijstad. Hierin wordt een aantal fictieve opstellingen van windmolens getoetst op radarverstoring. De conclusies van dit onderzoek worden in het hoofdstuk over windenergie van dit beleid meegenomen.
3. Ontwikkelingen netschaarste (2022)
   In juni 2022 werd door TenneT en Enexis netschaarste fase 1A afgekondigd voor de gehele provincies Noord-Brabant en Limburg. Dit betekent dat er problemen zijn met zowel levering van elektriciteit (door bijvoorbeeld grootschalige opwek) als met afname van elektriciteit (bijvoorbeeld voor het aanleggen van een collectief warmtenet). Deze aankondiging heeft impact op de haalbaarheid van energie- en warmte-oplossingen voor de komende jaren.

Bijlage 2
Evaluatie Visie op Grootschalige Opwek van Duurzame Energie in Laarbeek

Inleiding

Op 3 oktober 2019 stelde de gemeenteraad de 'Visie op Grootschalige Opwek van Duurzame Energie in Laarbeek' (de Visie) vast. In de Visie werd een pilot gestart voor het vergunnen van maximaal vijf zonneparken en maximaal één windpark. Daarnaast werd het ook mogelijk om voor andere duurzame technologieën vergunningsaanvragen in te dienen. Voor het toetsen van aanvragen werden criteria en een beoordelingsprocedure opgesteld. In de Visie werd daarnaast gesteld dat er een evaluatie zou plaatsvinden na afronding van (een groot deel van) de pilot, of na een jaar als er geen geschikte aanvragen zouden komen.

Inmiddels zijn we bijna drie jaar verder en is er veel gebeurd. Er zijn vele aanvragen ingediend voor zonneparken, waar vijf kansrijke aanvragen uit zijn geselecteerd. Drie parken zijn inmiddels onherroepelijk vergund en bezig met realisatie; bij het vierde park loopt na vergunning nog een juridisch traject; en voor het vijfde park ligt de vergunning ter inzage . Daarmee loopt de pilot voor zonne-energie ten einde. Wat betreft windenergie is er een zoekgebied aangewezen in regionaal verband waarop vervolgens door de gemeente voorkeursrecht is gevestigd; een omgevingsdialoog gevoerd; en technisch onderzoek beschikbaar gekomen. Voor andere (innovatieve) technologieën zijn geen concrete aanvragen binnengekomen. Ten slotte is ook in de bredere beleidscontext veel veranderd. De Regionale Energie Strategie is vastgesteld door 21 gemeenten waaronder Laarbeek, twee waterschappen, Enexis en de provincie. Dit biedt een breed kader voor lokaal energiebeleid. Ook in Laarbeek zelf is nieuw overkoepelend beleid gekomen, in de vorm van het nieuwe coalitieakkoord Samen Aan Zet! en de Omgevingsvisie Buitengebied.

Deze ontwikkelingen geven aanleiding tot het evalueren van de pilot en het vaststellen van nieuw lokaal energiebeleid, waarin de geleerde lessen uit de pilot en de hierboven geschetste ontwikkelingen hun plaats vinden.

Deze evaluatie is tot stand gekomen in samenwerking met betrokken partijen zoals initiatiefnemers, de Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant en de interne en externe collega's die aan de aanvragen en projecten hebben meegewerkt. Er is geëvalueerd op de volgende onderwerpen:

1. Verwachtingen en resultaten uit de Visie
2. Beoordelingsproces aanvragen (zon)
3. Toetsingscriteria aanvragen (zon)
4. Procesverloop zoekgebied (wind)
5. Actualiteit: passendheid in veranderende beleidscontext

Elk onderwerp wordt eerst kort beschreven. Dan wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste lessen die geleerd kunnen worden over dit onderwerp, waaruit enkele aanbevelingen worden geformuleerd. Alle aanbevelingen staan nog eens opgesomd op pagina 8-9.

1. Verwachtingen en resultaten uit de Visie

Dit onderdeel evalueert de effectiviteit van de Visie. Het doel van de Visie was het maken van beleid voor grootschalige opwek, waardoor de eerste projecten gerealiseerd zouden kunnen worden in Laarbeek. Daarmee draagt de gemeente bij aan de verplichte CO2 reductie van 49% in 2030. Het doel was om in kleine stappen te oefenen met grootschalige opwek, en het beleid te laten aansluiten bij beleid dat in ontwikkeling was: de Omgevingsvisie Buitengebied, de RES 1.0 en de Transitievisie Warmte. De verwachting bij het beleid was dat er vijf zonneparken gerealiseerd zouden worden, en dat het thema 'energietransitie' meer lokaal vorm zou krijgen.
Wat betreft het bereiken van de doelen en verwachtingen merken we het volgende op:

- De Visie heeft gefunctioneerd als een zichtbaar en duidelijk kader voor grootschalige opwek en heeft als referentiepunt gediend in discussies. Dit doel is daarmee bereikt.
- De Visie heeft gediend als beoordelingskader voor de eerste aanvragen voor zonneparken. Dit heeft nog niet geleid tot projectrealisatie, omdat de doorlooptijd van een zonnepark enkele jaren in beslag neemt. Het gaat dan niet alleen om het vergunningstraject maar ook om de stappen erna zoals financial close, verkrijgen netaansluitingen en bouwmaterialen. We zien dat er vijf projecten een succesvolle aanvraag hebben gedaan en in het traject zitten van het afronden van de vergunning en de stappen erna. Ook dit doel is bereikt, al kostte dit meer tijd dan verwacht.
- De Visie heeft niet geleid tot aanvragen voor andere (innovatieve) technologieën of voor een windpark. Het doel was niet om zo'n aanvraag te ontvangen of te vergunnen, maar wel om dit mogelijk te maken. Wellicht heeft dit te maken met de omvang van een aanvraag voor wind of komt het doordat andere technologieën minder rendabel zijn. Het kan ook zijn dat het beleid hiervoor drempels opwerpt.
- De bijdrage aan CO2 reductie en lokale duurzame opwek is gering, ook als de zonneparken gerealiseerd zijn. Er wordt dan ongeveer 163 TJ opgewekt, zo'n 5,2% van ons huidige energieverbruik. De bijdrage aan de energietransitie is dus beperkt. Dit doel is gedeeltelijk bereikt, omdat de Visie niet beoogde om zoveel mogelijk bij te dragen aan lokale duurzame opwek, maar juist om dit op een rustig tempo op te starten en daarvan te leren.
- De uitgangspunten van de Visie, zoals de 'stoplicht' kaarten van de gebiedsgerichte benadering, zijn overgenomen in de Omgevingsvisie Buitengebied (p. 74-75). Ook de Transitievisie Warmte sluit aan op de Visie, al blijkt daar dat grootschalige opwek en (grootschalige) duurzame warmte weliswaar overlappen, maar ook grote verschillen kennen in aanpak. In de Transitievisie Warmte is bijvoorbeeld het onderdeel participatie veel verder uitgewerkt, middels een wijkaanpak. Ten slotte sluit ook de RES 1.0 redelijk aan op de Visie, al is de RES een stuk breder opgezet: deze bevat ook beleid voor bijvoorbeeld energiebesparing en de warmte-transitie.

Aanbevelingen naar aanleiding van de evaluatie van verwachtingen en resultaten

1. De aanpak om met relatief kleine stappen te verduurzamen past bij Laarbeek, maar de gemeente levert daarmee ook een bescheiden bijdrage aan de verduurzaming van de lokale energievoorziening. In toekomstig beleid zou een keuze gemaakt moeten worden tussen óf accepteren dat ambities in lijn zijn ten opzichte van een voorzichtige aanpak, óf het mogelijk maken van meer of grotere voorzieningen waardoor grotere stappen richting energieneutraliteit kunnen worden gezet.
2. Als Laarbeek innovatieve technologieën (bijvoorbeeld in de warmtetransitie) of windenergie wil stimuleren, zou gekozen kunnen worden voor een meer pro-actieve aanpak waarbij de gemeente bijvoorbeeld projecten initieert of partijen daartoe uitnodigt. Alleen een meer passieve mogelijkheid in het beleid lijkt niet voldoende.
3. Lokaal beleid energietransitie zou breder moeten zijn dan alleen grootschalige opwek. Thema's als besparing, gedragsverandering, particuliere opwek, verduurzaming van bedrijven, de warmtetransitie, maar ook energieopslag en -transport zouden samen een geheel moeten vormen waarvan grootschalige opwek deel uitmaakt.
4. Een beleidsactualisatie zou opnieuw moeten aansluiten bij overkoepelend beleid zoals lande-lijk en regionaal energiebeleid, en breder ruimtelijk beleid binnen de gemeente. Op die manier wordt duidelijkheid en consistentie gecreëerd.

2. Beoordelingsproces aanvragen (zon)

Inhoudelijk zijn er alleen aanvragen behandeld voor zonneparken. Er kwamen in de afgelopen jaren zo'n dertig aanvragen, verzoeken voor vooroverleg en verzoeken om informatie binnen. Hiervan zijn er 11 inhoudelijk beoordeeld, door een commissie van interne (ambtelijke) en externe experts. De overige aanvragen waren daarvoor nog niet voldoende uitgewerkt. Alle vragen zijn uiteraard beantwoord en er zijn vooroverleggen gevoerd met meerdere initiatiefnemers. De doorlooptijd van aanvragen varieerde sterk, zowel door beschikbare informatie van de initiatiefnemers als door de be-schikbare capaciteit binnen de gemeente en van externe betrokken partijen (zie hieronder).

Omdat de gemeente nog weinig expertise bezat op het gebied van participatie in zonneparken is voor de inhoudelijke beoordeling een expert van de provincie gevraagd om mee te denken, dhr. Van Boxtel. Hij ondersteunde ook de RES-regio op dit onderwerp. Voor expertise op het gebied van tech-nische aspecten, participatie en juridische stukken (anterieure overeenkomst en samenwerkingsovereenkomst) is bureau Driven By Values ingeschakeld. Ten slotte heeft de Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant de procedure uitgebreide omgevingsvergunning begeleid en advocatenkantoor AKD geadviseerd bij zienswijze- en beroepsprocedures.

Het verloop van het proces bestond uit de volgende stappen:

- Aanvraag wordt ingediend en beoordeeld, aanvrager ontvangt feedback
- Verbeterde aanvraag wordt ingediend en beoordeeld
- Advies wordt voorgelegd aan college en raad voor afgifte ontwerp-VVGB
- Ontwerpvergunning wordt ter inzage gelegd
- Anterieure overeenkomst en samenwerkingsovereenkomst worden vastgesteld door college
- Zienswijzetermijn ontwerpvergunning sluit, college stelt responsnota vast
- Definitieve VVGB wordt afgegeven door raad, definitieve vergunning ter inzage
- Beroepstermijn sluit, evt. volgt beroepsprocedure en hoger beroep
- Vergunning onherroepelijk, uitvoering begint

In twee gevallen is geen beroep in gesteld, in twee andere gevallen is door een omwonende beroep ingesteld. Bij een van deze zaken heeft de gemeente een herstelbesluit genomen, waarna de gemeente door de rechtbank in het gelijk is gesteld. De tweede juridische procedure loopt ten tijde van schrijven nog (juli 2022). Bij het vijfde zonnepark is de beroepstermijn nog niet gesloten.

Uit de evaluatie van het beoordelingsproces komen de volgende zaken naar voren:

- Het opstellen van de anterieure overeenkomst en samenwerkingsovereenkomst moet zeer zorgvuldig gebeuren, de daarvoor gebruikte voorbeelden uit andere gemeenten lieten teveel ruimte voor interpretatie. In beide beroepszaken moesten artikelen hersteld worden die onvoldoende specifiek waren, zoals het voorkomen van hinder door schittering, en het stellen van financiële zekerheid voor ontmanteling. Inmiddels is uit de vijf zaken een sjabloon ontstaan voor deze overeenkomsten dat specifiek genoeg is.
- Voor het beoordelen van de aanvragen is gebruik gemaakt van externe expertise, het ambtelijke team van de gemeente heeft hiervan veel geleerd. De beoordeling van eventuele toekomstige aanvragen hoeft dan ook niet meer standaard te gebeuren met externen, deze kunnen beter voor specifieke vragen (bijvoorbeeld rondom een nieuwe technologie) worden ingeschakeld.
- Het traject van uitgebreide omgevingsvergunning is een expertise van de Omgevingsdienst, waarmee zeer prettig is samengewerkt en waardoor de gemeente is ontzorgd. Dit lijkt ook voor de toekomst een goede keuze.
- Bij de juridische procedures die zijn doorlopen is de kennis en ondersteuning van een advocatenkantoor dat in duurzame energie gespecialiseerd is, van grote meerwaarde gebleken. Juridische trajecten kunnen zeer complex en langdurig zijn, onder andere door achterstanden bij de rechtbank waardoor zittingen en uitspraken op zich laten wachten. Het is goed om dit tijdig te communiceren aan zowel initiatiefnemers als eisers (omwonenden), we hebben gemerkt dat dit tot frustratie en onbegrip kan leiden. Soms worden de lange doorlooptijden ook ingezet als vertragingstactiek.
- Ondanks onze eisen voor participatie en communicatie vooraf met de provincie, blijkt dat er in alle gevallen zienswijzen zijn ingediend door zowel de provincie als omwonenden. Het vooroverleg met de provincie kan worden uitgebreid om daarmee meer op een lijn te komen. Bij zienswijzen door omwonenden blijkt dat er vaak meer speelt (zoals eerdere conflicten in de buurt of met de gemeente), maar ook dat zorgen en bezwaren worden weggenomen door meer communicatie en participatie in het voortraject.
- Gedurende het proces zijn veel vragen gesteld door omwonenden over het omgevingsfonds, waarvan de spelregels op dat moment nog niet bekend waren. Dit leidde tot onduidelijkheid over hoe de omgeving profiteert van het zonnepark. Sommige omwonenden waren in de veronderstelling dat ze persoonlijk financiële compensatie zouden krijgen.
- In de pilot is gekozen om niet op volgorde van binnenkomst te behandelen maar op kwaliteit van de aanvraag, en om pas enkele maanden na het verschijnen van de Visie met beoordeling te starten. Dit heeft erg goed gewerkt en geleid tot kwalitatief goede aanvragen, en bijvoorbeeld tot een aanvraag die later werd ingediend maar vanwege de hoge kwaliteit wel een plekje in de 'top vijf' kreeg.
- De taakverdeling rondom de vergunningverlening en de juridische procedures was soms on-voldoende duidelijk. Dit heeft de gemeente in samenwerking met de Omgevingsdienst en AKD uitgevoerd. Inmiddels zijn de afspraken duidelijker geworden, met de gemeente als co-ordinerende partij.

Aanbevelingen naar aanleiding van de evaluatie van het beoordelingsproces

5. Schakel alleen externe expertise in voor gerichte vragen of voor het beoordelen van een onderwerp uit een aanvraag waarop de kennis binnen de gemeente tekort schiet.
6. Stel regels vast voor het Omgevingsfonds en communiceer tijdig en duidelijk over de mogelijkheden voor participatie en financiële compensatie voor omwonenden.
7. Houd vast aan het beoordelen op basis van kwaliteit in plaats van volgorde van binnenkomst. Zeker met meer diversiteit in typen aanvragen (technologieën, schaal van projecten) geeft dat flexibiliteit.
8. Communiceer duidelijk over risico's en doorlooptijden van de beoordeling, vergunningverlening en juridische procedures, ook richting de ontwikkelaar. Projecten die afhankelijk zijn van landelijke subsidierondes kunnen soms onder tijdsdruk staan, maar dit mag nooit ten koste gaan van de zorgvuldigheid van beoordeling en van contracten.

3. Toetsingscriteria aanvragen (zon)

In de Visie zijn vier typen voorwaarden onderscheiden: landschappelijke inpassing, maatschappelijke meerwaarde, participatie, en procedurele en technische voorwaarden. Deze werden weer onderverdeeld in verschillende onderwerpen, die in de aanvraag onderbouwd dienden te worden (motiveringsplicht). Net als bij het procesverloop kan ook hier alleen geëvalueerd worden voor zonnepark-aanvragen omdat dat de enige behandelde aanvragen zijn, maar daar komen ook enkele algemene opmerkingen en aanbevelingen uit voort.

De volgende punten komen naar voren bij evaluatie van de toetsingscriteria:

- Landschappelijke inpassing blijkt meervoudig ruimtegebruik soms lastig, zeker om er echt een zinvolle invulling aan te geven. Landschappelijke meerwaarde wordt vooral gecreëerd aan de randen van een zonnepark, niet tussen de panelen. Alleen schapen laten grazen omdat daarmee aan een voorwaarde wordt voldaan, heeft weinig meerwaarde.
- Bij landschappelijke inpassing moet niet alleen gekeken worden naar de aanwezige structuren en soorten in het landschap, maar ook naar de wensen van omwonenden die daar niet altijd bij aansluiten. Ook in een meer open landschap kan het bijvoorbeeld zijn dat de omwo-nenden de voorkeur geven aan een hogere inpassing. Participatie is dus in een vroeg stadium belangrijk, en er moet een balans gevonden worden tot wat 'objectief' in het landschap past en hoe het landschap lokaal wordt beleefd.
- Bij maatschappelijke meerwaarde gaat het zowel om elementen in het landschap, zoals voor educatie of natuurbeleving, als om participatie en betrokkenheid van omwonenden. Daarom is het logischer om dit criterium te integreren in deze andere criteria. Nu leidt het onderscheid tot herhalingen in aanvragen.
- Participatie in de projectvoorbereiding (procesparticipatie) was in de Visie goed verwoord maar er blijkt in de praktijk soms toch een erg minimale uitvoering aan gegeven te zijn. Deels kwam dit door corona-beperkingen. Voor de toekomst zou het goed zijn om deze eis zwaarder aan te zetten, omdat de omgeving zich niet altijd goed genoeg gehoord heeft gevoeld. Daarnaast is het aan te bevelen om ook belangengroepen meer te benoemen als partners bij participatie. Die zijn nu wisselend betrokken.
- Participatie heeft geen directe relatie met juridische trajecten, al wordt dit wel als argument gebruikt in de zienswijzen en beroepschriften die we hebben gezien. Als een omwonende op het zonnepark tegen is, zal vaak een juridisch traject volgen ongeacht de kwaliteit van het plan of van het participatietraject.
- Bij juridische trajecten is het inschakelen van externe juridische expertise een must. Hiervoor is budget beschikbaar vanuit de gevraagde bijdrage aan 'ambtelijke kosten' die de ontwikkelaar betaalt (geregeld in de anterieure overeenkomst).
- Participatie bij de uitvoering (projectparticipatie) is in alle gevallen geregeld in de vorm van obligaties en een afdracht aan een omgevingsfonds. Dit is jammer omdat er geen sprake is van echt lokaal eigenaarschap (risicodragend). Wel zijn er financiële voordelen voor de omgeving. Dit was het hoogst haalbare: er is gesproken met lokale organisaties voor een meer coöperatieve aanpak, maar daar bleek geen animo voor. Inmiddels is er wel een coöperatie: Laarbeek Energie. Daarmee is er de mogelijkheid om dit criterium zwaarder aan te zetten en echt lokaal eigendom te eisen.
- Het Omgevingsfonds wordt op dit moment ingericht en lijkt veelbelovend. Het zou daarom goed zijn om dit verplicht te maken, ook voor kleinere projecten die dan een meer symbolische bijdrage zouden kunnen doen. Zo profiteert de hele gemeente van de projecten en wordt duurzaamheid in de gemeente versneld.
- Meervoudig ruimtegebruik lijkt niet altijd meerwaarde te hebben. Dit kan wel goed gerealiseerd worden aan de randen van een zonnepark, maar op een park zelf moet vooral gekeken worden hoe de grondkwaliteit wordt bewaakt (door voldoende indirect licht, door inzaaien met bepaalde kruiden en grassen).
- Procedurele en technische voorwaarden blijkt een erg 'droge' toetsing die altijd onderdeel zal zijn van de Omgevingsvergunning. Het heeft geen meerwaarde om daar zelf criteria voor op te stellen, en die expertise heeft de gemeente ook niet.
- Al met al hebben de toetsingscriteria geleid tot aanvragen van goede kwaliteit. Wel zijn er kansen om de criteria wat te verstrengen om zo nog meer lokaal voordeel te behalen.
- De pilot had een maximum van 5 zonneparken in de hele gemeente. Tijdens de beoordeling is gebleken dat ook vooral gekeken moet worden naar de draagkracht van een (zoek)gebied. Het gebied ten noorden van de Blauwe Poort lijkt bijvoorbeeld met de komst van twee zonneparken verzadigd, omdat daar ook een natuuropgave ligt. Het is daarom logischer om eventuele volgende projecten niet te 'tellen' maar vooral te bekijken in de lokale context. Zeker als er ook andersoortige aanvragen komen (bijvoorbeeld voor opslag) moet deze afwe-ging een plaats krijgen in de beoordeling.

Aanbevelingen

9. Maak twee criteria in plaats van drie: vervang landschappelijke inpassing, maatschappelijke meerwaarde en participatie door ruimtelijke en maatschappelijke criteria. Laat daarnaast het criterium procedurele en technische voorwaarden in stand, maar verwijs daarbij vooral naar landelijke richtlijnen.
10. Verstreng de eisen voor zowel procesparticipatie als projectparticipatie. Zet bij procesparticipatie in op het betrekken van omwonenden en belangenorganisaties, bijvoorbeeld voor de vormgeving van landschappelijke inpassing. Zet bij projectparticipatie in op 50% lokaal eigendom (risicodragend).
11. Maak een afdracht aan het Omgevingsfonds altijd een verplichting, en relateer de hoogte van de afdracht aan de omvang van het project.
12. Stel een criterium op waardoor gekeken wordt naar de landschappelijke impact van een project in relatie tot andere (voorgenomen) ontwikkelingen in het gebied.

4. Procesverloop zoekgebied (wind)

Uit de RES 1.0 en eigen vooronderzoek bleek dat de meest waarschijnlijke plek voor een windpark is in het zoekgebied Lieshoutse Heide. Daarom heeft de gemeente voorkeursrecht gevestigd op het zoekgebied om zo regie te kunnen voeren, en een landschapsdialoog gevoerd om de lokale wensen en eisen van de omwonenden in kaart te brengen.

De volgende punten komen naar voren uit het procesverloop van het zoekgebied:

- De WVG is een effectief middel gebleken om regie te kunnen voeren. Er is geen sprake geweest van grondspeculatie, terwijl dit in andere zoekgebieden in de regio wel wordt gezien. Daarnaast is door de communicatie over de WVG een windpark een actueel thema geworden in het gebied. Dit heeft tot veel weerstand geleid, maar ook tot veel waardevolle discussie.
- Een schets van hoe de WVG in de praktijk heeft gewerkt staat beschreven in de recent verschenen RIB 'onderzoek businesscase windmolens'. Daarnaast zijn zowel grondeigenaren als de gemeente met regelmaat benaderd door ontwikkelaars. Hieruit blijkt dat het inderdaad heeft gewerkt als instrument om grondspeculatie te voorkomen.
- Juridisch gezien is de WVG in stand gebleven bij een beroep bij de rechtbank. Dit is een Nederlandse primeur: niet eerder werd op zo'n groot gebied WVG gevestigd met dit doel.
- De landschapsdialoog heeft veel losgemaakt, het eindverslag geeft hiervan een overzicht. Kort gezegd is het doel om tot (ruimtelijke en maatschappelijke) eisen te komen niet geslaagd, maar ligt er wel een helder standpunt vanuit de omwonenden. Dit is gebaseerd op het 'nee tenzij' principe. Daarnaast blijft een deel van de inwoners tegen windmolens, ongeacht of de zorgen en vragen kunnen worden weggenomen.

Aanbevelingen

13. Neem het 'nee tenzij' standpunt over in nieuw beleid en stop daarmee een actief onderzoek of inspanningen naar een windpark in Laarbeek, totdat aan de voorwaarden kan worden voldaan die door de omwonenden zijn gesteld.
14. Beëindig de WVG. Deze is gevestigd met als doel het voorkomen van grondspeculatie en andere ongewenste ontwikkelingen en het behouden van regie, totdat er duidelijk nieuw beleid is van de gemeente, waarin de omwonenden zijn gehoord. Daarvan is nu sprake dus dit doel is behaald.

5. Actualiteit: passendheid in veranderende beleidscontext

De Visie werd opgesteld in 2019, toen de RES 1.0 nog in ontwikkeling was en er nog veel onduidelijk was over de uitwerking van het Klimaatakkoord. Inmiddels is de RES vastgesteld en zijn de contouren van landelijk beleid meer zichtbaar, bijvoorbeeld op het gebied van de warmtetransitie. Ook hebben andere veranderingen plaatsgevonden. Zo is er landelijk sprake van energiearmoede en be-leid om dat te verminderen en is er in de provincies Noord-Brabant en Limburg recent netschaarste afgekondigd. Lokaal is er ten slotte sprake van een nieuwe coalitie, is de Omgevingsvisie Buitengebied vastgesteld en is er ervaring opgedaan met de Visie, die in deze evaluatie is beschreven. Al de-ze ontwikkelingen geven aanleiding tot enkele herzieningen in het beleid. Dit leidt tot onderstaande aanvullende aanbevelingen:

15. Neem participatie als strenger criterium op bij nieuwe projecten rondom duurzame energie. Dit uitgangspunt wordt in de RES, het Klimaatakkoord en het coalitieakkoord omarmd, net zoals in de op handen zijnde Omgevingswet. Het past daarmee bij zowel lokale als bovenlokale ontwikkelingen.
16. Met de komst van coöperatie Laarbeek Energie is er een mogelijkheid om ook projectparticipatie meer vorm te geven. Ten tijde van de pilot was er geen energiecoöperatie. Platform Duurzaam Laarbeek is door de initiatiefnemers benaderd en heeft meegedacht met de aanvragen, maar gaf aan geen grotere rol te ambiëren in bijvoorbeeld coöperatief eigendom, beheer van aandelen of obligaties etc. Daarom leek uitgifte van obligaties ten tijde van de eerste aanvragen het hoogst haalbare. Inmiddels is dat met de komst van coöperatie Laarbeek Energie veranderd.
17. De discussie rondom netschaarste vraagt om een nieuw toetsingscriterium voor projecten rondom duurzame energie. Aanvragen moeten getoetst worden op hun druk op het elektriciteitsnet. Projecten voor opslag zouden bijvoorbeeld positief moeten worden beoordeeld, terwijl bij grootschalige opwek juist de vraag moet worden gesteld of het meer wenselijke ontwikkelingen niet in de weg staat (zon op land mag bijvoorbeeld niet ten koste gaan van zon op dak).
18. Ontwikkelingen rondom energiearmoede, opslag, duurzame warmte en gedragsverandering illustreren dat grootschalige opwek slechts een deel is van de energiestrategie. Ook de RES en landelijk energiebeleid laten zien dat deze thema's met elkaar samenhangen en samen een integrale aanpak vormen. Het is daarom aan te bevelen om een breder beleidskader te ontwikkelen waarin niet alleen grootschalige opwek een plaats krijgt, maar ook andere thema's in de energietransitie.

Conclusie

Als conclusie kan worden gezegd dat de jaren 2019-2022 voor Laarbeek een waardevol leertraject zijn geweest in de energietransitie. We hebben ons eigen gemaakt hoe we kwalitatief goede aanvragen voor zonneparken kunnen ontwikkelen en vergunnen, hebben ons beleid breder verankerd in de Omgevingsvisie Buitengebied en geparticipeerd in de totstandkoming van de RES 1.0 op basis van Laarbeekse uitgangspunten. Ook hebben we regie gehouden in het zoekgebied voor wind en de bewoners uitgedaagd om een lokaal standpunt te ontwikkelen. Tegelijk zien we ook verbeterpunten, en kansen om te kunnen inspelen op ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Deze evaluatie biedt daar handvatten voor. Hieronder staat een overzicht van aanbevelingen uit de evaluatie.

Samenvattend overzicht van aanbevelingen

1. Kies een ambitie die bij de aanpak past – kies of voor een bescheiden ambitie en daarbij een zorgvuldge aanpak en tempo, of voor een hogere ambitie met daarbij een aanpak die door meer beschikbare middelen en tempo mogelijk is.
2. Kies een pro-actieve aanpak bij innovatieve technologie – zet bijvoorbeeld voor de warmtetransitie in op een trekkersrol bij het onderzoeken van de haalbaarheid en wenselijkheid van nieuwe technologieën.
3. Ontwikkel een breed beleidskader – ontwikkel integraal beleid voor de energietran-sitie waarin niet alleen grootschalige opwek een plaats heeft maar ook andere thema's rondom energie- en warmte-opwek en besparing.
4. Sluit aan bij bredere beleidsontwikkelingen – maak beleid dat past bij regionaal en landelijk beleid en andere (technologische) ontwikkelingen. Sluit ook aan bij flankerend lokaal beleid zoals de Omgevingsvisie en het nieuwe coalitieakkoord.
5. Schakel externe expertise in waar nodig – externe expertise hoeft niet standaard een onderdeel te zijn van het beoordelen van projecten, maar kan veel meerwaarde hebben bij bijvoorbeeld technische en juridische vragen.
6. Richt het Omgevingsfonds in – stel kaders vast voor het Omgevingsfonds en stel betrokken partijen daarvan op de hoogte.
7. Beoordeel op kwaliteit – de doorlooptijd en uitkomst van een beoordeling is afhanke-lijk van de kwaliteit van een aanvraag, niet de volgorde van binnenkomst.
8. Communiceer helder over beoordelingstraject – dit geldt voor zowel communicatie richting initiatiefnemers als omwonenden.
9. Maak een nieuwe opzet beoordelingscriteria – de beoordelingscriteria rondom ruimtelijke inpassing en maatschappelijke meerwaarde / participatie kunnen handiger worden ingedeeld.
10. Verstreng de eisen voor proces- en projectparticipatie – deze eisen kunnen worden verstrengd op basis van de opgedane ervaring en ontwikkelingen in de gemeente.
11. Verplicht een afdracht aan het Omgevingsfonds – dit zou voor (ook kleine) projecten een verplichting moeten zijn, zo dragen zij bij aan verduurzaming in de gemeen-te in brede zin.
12. Relateer beoordeling landschappelijke impact aan lokale ontwikkelingen – bekijk dit per locatie en landschapstype
13. Omarm het nee-tenzij standpunt over windturbines – formuleer nieuw beleid waarin dit standpunt over windmolens wordt overgenomen en uitgewerkt.
14. Beëindig de WVG – haal het voorkeursrecht van het gebied af omdat windenergie op korte termijn niet haalbaar is en omdat de doelen zoals gesteld voor de WVG zijn behaald.
15. Sluit bij participatiecriteria aan bij lokale en bovenlokale ambities op het gebied van participatie (zie ook punt 10).
16. Geef de lokale energiecoöperatie een rol bij participatie (zie ook punt 10).
17. Neem een toetsingscriterium op over netschaarste – zorg dat nieuwe projecten geen voor Laarbeek onwenselijke gevolgen hebben voor de belasting van het elektriciteitsnet.
18. Sluit in een breed beleidskader aan op energiebeleid van de regio, provincie en het Rijk (zie ook punt 3).

19
°C
AUTO
ECO
3°C
OUTDOOR

EV